

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

שיבת ציון - הישגים ונסיגות

הרב ארי לנדא

תקופה ראשונה	תקופה שנייה	
הצהרת כורש - שנת 1 לכורש	עליית עזרא - שנת 7 לארתחשסתא	תחילת התקופה
זרובבל, יהושע, חגי וזכריה	עזרא נחמיה ומלאכי	דמויות מרכזיות
בניין בית המקדש, והגדרת ייעודו כשלב ראשון בגאולה	נשואי תערובת, לימוד תורה והדגשת קיום המצוות בכוונה ע"י כלל העם	נושאים מרכזיים בתקופה (מעשי ורוחני)

1. מסכת יומא דף ט/ב:

ריש לקיש הוי סחי בירדנא (שוחה בירדן) אתא (בא) רבה בר בר חנה יהב ליה ידא א"ל אלהא, סנינא לכו דכתיב אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ככסף שאין רקב שולט בו עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו... כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל לאו היינו טעמא אי נמי (אם גם) סליקו כולוהו (היו עולים כולם) בימי עזרא לא הוה שריא (הייתה שורה) שכינה במקדש שני דכתיב יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם אף על גב דיפת אלהים ליפת אין השכינה שורה אלא באהלי שם.

2. ריה"ל, כוזרי, מאמר שני:

כד. אמר החבר: מצאת מקום חרפתי מלך כוזר, כי אמנם חטא זה הוא אשר מנענו מהשלמת היעוד אשר יעד האלהים בבית שני, כמה שאמר: (זכריה ב' י"ד) "רני ושמחי בת ציון", כי כבר היה הענין האלהי עמד לחול כבראשונה אלו היו מסכימים כלם לשוב בנפש חפצה, אבל שבו מקצתם ונשאר רובם וגדוליהם בבבל מסכימים לגלות ולשעבוד שלא יפרדו ממשכנותיהם ומעסקיהם. ויתכן שעל זה אמר שלמה: (שיר השירים ה' ב') "אני ישנה ולבי ער", כנה הגלות בשם שינה והלב הער כהתמדת הנבואה ביניהם. "קול דודי דופק", קריאת האלהים לשוב... ומה שאמר: "פשטתי את כתנתי", על עצלותם לשוב. "דודי שלח ידו מן החור", על עזרא שהיה פוצר בהם ונחמיה והנביאים האחרונים סוף דבר רק חלק מהעם נענה ולא בלב שלם, ולכן גמלם האלוה כמחשבת לבבם ונתקימו בהם ההבטחות האלוקות רק במידה מצומצמת כפי מיעוט התעוררותם. כי הענין האלהי איננו חל על האיש אלא כפי הזדמנותו לו אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. ואילו היינו מזדמנים לקראת אלהי אבותינו בלבב שלם ובנפש חפצה, היינו פוגעים ממנו מה שפגעו אבותינו במצרים. ואין דבורנו: השתחוו להר קדש, והשתחוו להדום רגליו, והמחזיר שכינתו לציון וזולת זה, אלא כדיבור התוכי וכצפצוף הזרזיר, שאין אנחנו חושבים על מה שנאמר בזה וזולתו, כאשר אמרת מלך כוזר.

3. רש"י לחגי פרי' ב' פס' ו':

עוד אחת מעט היא. משתכלה מלכות פרס זו המושלת עליכם עוד אחת תקום למשול עליכם להצר לכם מן מלכות יון ומעט יהא זמן ממשלתה. ואני מרעיש. בניסים הנעשים לבני חשמונאי: את השמים וגו'. ובינו ששכינתי שורה בבית זה ויביאו תשורת זהב וכסף כאשר כתוב בספר יוסף בן גוריון.

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

4. הרב קוק, אורות, למהלך האידיאות, פס' ה' :

(בית ראשון ובית שני. האידיאה הדתית. המצב הישראלי ויחוסו לאנשיות)

מפני שלא הכשרה עדין הנשמה הפרטית של היחידים לקבל את כל תקפו וזהרו של אור האידיאה האלהית עצמה, ולהתאים על-ידו את חייהם עם ערך הכלל ושלמותו, לכן הכרח להשבר אותו המצב הנשגב של האמה, שהחל לעלות ולהתרומם בימי הבית הראשון. הבית השני לא הוכן להשבת אותה האיתנות של האמה, במלא-המוכן. לא כח צבורי ישראלי הופיע עליו, כי-אם כח של יחידים. "הנבדלים מטמאת עמי הארצות", שעל ידם נתן ד' ניר לישראל לעמד לגורלו באחרית הימים. עוד לא מרק ונטף הכח הצבורי האדיר ואפיו לא עבד יפה, לעמת כל הקלקולים הרבים וכל הזהמא שקלט בקרבו, בשחת העם את דרכו בימי טובה ושלום. אז מצאה ההשפעה האלהית האישית, הפרטיית, מקלט לה באמה ובארץ.

5. מסכת מגילה דף טז/ב:

אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה.

6. מסכת סנהדרין דף כא/ב:

אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא: בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי. ביררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש והניחו להדיוטות כתב עברית ולשון ארמי. מאן הדיוטות? אמר רב חסדא: כותאי. מאי כתב? עברית. אמר רב חסדא כתב ליבונאה. תניא: רבי יוסי אומר ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל אילמלא קדמו משה במשה הוא אומר ומשה עלה אל האלהים בעזרא הוא אומר הוא עזרא עלה מבבל מה עלייה האמור כאן תורה אף עלייה האמור להלן תורה במשה הוא אומר ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים משפטים בעזרא הוא אומר כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' (אלהיו) ולעשות וללמד בישראל חוק ומשפט ואף על פי שלא ניתנה תורה על ידו נשתנה על ידו הכתב שנאמר תניא רבי אומר בתחלה בכתב זה ניתנה תורה לישראל כיון שחטאו נהפך להן לרועץ כיון שחזרו בהן החזירו להם שנאמר שובו לביצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך למה נקרא שמה אשורית שמאשרת בכתב רשב"א אומר משום ר' אליעזר בן פרטא שאמר משום רבי אלעזר המודעי כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנאמר ווי העמודים מה עמודים לא נשתנו אף וויים לא נשתנו.